

יד
מדר"י"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק

נשא

סיון ה'תשפ"א ב'של"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים, על פסקת בר יוחאי וכו' שמן ששון מחבריה. תגובה לשאלות בעניין החסידים וההונגרים השרים בל"ג בעומר ומבטאים את המלה 'האלהי' בפתח תחת האות ה"א, בפיוט לכבוד התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי, שזהו חירוף וגידוף, ושמה זאת גם סיבה להריגת מ"ה הנספים באסון ל"ג בעומר במירון, כי אלה"י בגימטריא מ"ה עם הכולל, וזה חידוש מרעיש.

ביאור העניין שרשב"י נקרא 'פני האדון י"י'.

בענייני חירוף וגידוף, לא משנה מה הכוונה אלא כיצד היא האמירה, ודוגמאות לכך. אפילו בפיוטים ושירים, אם עיוות את המלים מחוסר השגחה, הוא מבזה בכך את השי"ת, והשגגות נחשבות כזדונות.

התייחסות למ"ש בספר נפש חיה על מגילה דף כ"ד: לגבי רבינו הקד' שאמר לרבי חייא, איזיל אימא ליה וכו' וחיכיתי ליי"י וגו' לא נמצאת מחרף ומגדף וכו', ומ"ש רש"י שם כי מקרא זה בספר ישעיה, ותירוצים על קושיותיו וכו'.

המשך מהשיעור הקודם לגבי השאלה מדוע הרמב"ם, ובעיקבותיו הטור והש"ע, לא הביאו את הדין 'כל פסוקא דלא פסקיה משה, אנן לא פסקינן ליה', דחיית תירוצי חלק מן האחרונים בעניין זה, וחיזוק הכלל שהאיסור הוא רק כאשר קוראים את הפסוק עם הטעמים.

גירסת המלה רבי יצחק נפחא, בפתח תחת האות נו"ן.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 595

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.
השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,
וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.
פרטים בטלפון: 050-4140741. נא לתאם זאת לפני השיעור.
והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא
כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש לרפואת ולהצלחת היולדת מרת אסתר בת רבי דוד שתח"י, ולרך הנולד בן ידידנו הרב אריאל הי"ו, בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ. המקום ברוך ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, ויזכה הרך הנימול לגדול לתורה ויראת שמים טהורה וללכת בדרכי אבותינו ורבותינו הקד', בבריאות איתנה ונהורא מעליא, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

כמרכן, השיעור מוקדש לעילוי נשמת הרב יהושע בן רבי עזרא ז"ל, שהשבוע יחול יום פקודת שנתו, תנצב"ה. בעבור שהתנדב בנו ידידנו רבי צביאל כהן הי"ו למוסדות יד מהרי"ץ – לעילוי נשמת אביו, ולהצלחת כל משפחתו.

המקב"ה ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

כמרכן, השיעור מוקדש לרפואת ולהצלחת היולדת מרת הודיה בת דוד שתח"י, ולרך הנימול דוד בן הרב אליה חרד שיח"י, בעבור שהתנדבו למוסדות יד מהרי"ץ.

המקום ברוך ירצה נדבתם, ויברך מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, ויזכה הרך הנימול לגדול לתורה ויראת שמים טהורה וללכת בדרכי אבותינו ורבותינו הקד', בבריאות איתנה ונהורא מעליא, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

כמרכן, השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב נתנאל כלף הי"ו, בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ. המקב"ה ירצה נדבתו, ויברך מעשי ידיו, ומכל צרה ונזק יצילהו, ויזכה את בנו נתאי הי"ו ובתו הודיה שתח"י לזיווג הגון במהרה, להקים את ביתם על אדני התורה ויראת שמים ומסורת אבותינו, וימלא כל משאלות ליבו וליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א בעץ חיים, על פסקת בר יוחאי וכו' שמן ששון מחבריק.

בר יוחאי נמשחת אשריק, שמן ששון מחבריק. מה פירוש העניין, 'שמן ששון מחבריק' רשב"י לקח מחבריו 'שמן ששון'?

מפרש מהרי"ץ [בעץ חיים דף ק"א ע"ב] כך, ר"ל יותר מחבריק.

מעלת רבי שמעון בר יוחאי, היא יותר משאר התנאים. כידוע, אי אפשר להשוות את שאר התנאים לרשב"י, כאשר רואים בהרבה מקומות, כגון בגמ' מסכת שבת דף י"א, כגון רבי שמעון בר יוחאי וחבריו, שתורתן אומנותן. דהיינו, שלא פסקו מן הלימוד, אפילו לצורך פרנסה. 'תורתם אומנותם'. תורתם היתה המקצוע שלהם. לכן אנחנו אומרים את הפיוט בר יוחאי בשבת, כי רשב"י נקרא שבת – כנז' בספר הזוה"ק, וזאת גם הגימטריא של שמו. שבת היינו, כל אדם שאינו עוסק בענייני העולם הזה. לכן, רשב"י יותר מחבריו.

בגמרא סוכה [דף מ"ה ע"ב] כתוב, ראיתי בני עלייה והן מועטין וכו' אם שנים הם אני ובני הן. כתוב על רשב"י דברים שלא נכתבו על אחרים, ואכמ"ל. ולא רק בספר הזוה"ק, שם כתובים דברים מופלגים, אבל גם בש"ס ובמדרשים רואים, כי רשב"י הוא מיוחד. יותר מחבריק', כפי שהסביר מהרי"ץ.

שמן ששון מחבריק, זה לקוח מלשון הפסוק בתהלים [מ"ה, ח'] אֶהְבֶּתְּ צֶדֶק וְתִשְׁנֵא רָשָׁע, עַל כֵּן מִשְׁחָף אֱלֹהִים אֶלְהִיךָ שְׁמֵן שְׁשׁוֹן מִחֲבָרִיק, ויעו"ש במפרשים.

ממשיך מהרי"ץ וכותב, שהמ"ם היא מ"ם היתרון. דהיינו, להרבה אותיות ישנן כמה שימושים. ישנה למשל 'מ"ם' מקצתית, כפי שאומרים בנוסח על הנסים 'להעבירם מחוקי רצונך' וכו'. ובנ"ד זאת 'מ"ם' היתרון, לאות מ"ם זו ישנה משמעות, לפי העניין מובן כי הכוונה כאן היא, 'שמן ששון' יותר משאר חבריק התנאים.

והענין, כי רשב"י ע"ה מעצמו היה דורש סתרי תורה, כי דבר ה' ונבואתו בפיו. מה שאין כן חבריו, שלא היו רשאים לומר כי אם מה ששמעו מפיו, או לדרוש מעצמם על פי הקדמות שלימדם.

רשב"י הוא המעייין, הוא המקור. אי אפשר להגיד חידושים, בלי יסודות, אבל היסודות צריכים להיות נכונים. ע"כ צריכים שיהיה יסוד, ועליו לבנות בניינים. רשב"י יכל לומר חידושים

בברכת עוד ינובון בשיבה, שמריהו יוסף יונה.
ה' ישמרהו ויחיהו.

האמת היא, שבדיוק לפני כמה ימים פנה אלי בטלפון ידידנו הרב אסף לוי הי"ו מביתר עילית ת"ו, ושאל אותי את השאלה הזאת. לא ידעתי מזה לפני כן, או עכ"פ לא שמת לי לב.

ענית לי, בודאי, פשיטא שזה חירוף וגידוף להגיד כך. רחמנא ליצלן, להגיד על תנא, 'אלוהי' ואפילו שישנה ה"א הידיעה, זה עוד יותר חמור אפילו, כי 'האלהי' – עם ה"א הידיעה, מחזקים זאת יותר. זהו חירוף וגידוף גמור.

מה שלשם אלהים יש גם מובן חול ולא קודש, אינו מעלה ולא מוריד כלום לענייננו. כי אלהי, זה רק הקב"ה, ותו לא מידי.

מתוך כך התעוררתי לחידוש מרעיש, אמרתי לעצמי, מי יודע? תעשו חשבון, המלה 'אלהי' בגימטריא מ"ה, ארבעים וחמש, זהו כמספר ההרוגים באסון ל"ג בעומר במירון. שרים את השיר דלעיל ברמה ובפרהסיא. הרי ידוע כי בזמן שהם נדחקו ורמסו האחד את השני, החליקו וכו', זה היה לקול צלילי התזמורת. אם כן מי יודע אם לא אז שרו את המלים האלה. אינני יודע, צריכים לבדוק. נראה שכביכול מן השמים אומרים לנו, תסתמו את הפה כבר. ככה אתם מחרפים ומגדפים? מדברים על רשב"י, שהוא 'אלהי' בשר ודם אלוה? ואז, שבת משוב ליבנו, נהפך לאבל מחולנו.

לאחר כעשר דקות, מאז שיצאה נשמתם רח"ל, נדמה התזמורת. והציבור נדרש להתפזר, ולחזור לבתיהם.

וכמה ימים אחרי השיעור, ביקשתי מידידנו הרב מ"ל מועלם נר"ו לברר את הנושא, והוא דיבר עם ארגון הצלה, ובדקו את הסרטונים. וקשה להם להגיע למסקנא בדוקה. צריך בשביל זה חקירה עמוקה ויסודית. לפני שסיימו לגמרי, שרו ואמרתם כה לחי, רשב"י. אבל בעת האסון עצמו, לא יודעים. אולי במשך הזמן, יודע הדבר היטב. יהי רצון.

ודברים שאיננו יודעים מה המקור שלהם, כי הוא שואב מן המקורות העליונים. החברים יכולים היו לשמוע ממנו, ולהמשיך ולהגיד כי על-פירזה מובן כך וכך וכו'. או שהם יכולים לחזור ולהגיד את מה שרשב"י אמר, והם יכולים גם להגיד דברים עפ"י מה שהוא אמר. זאת המעלה שלו, ולכן הוא יותר מכולם. זאת אחת המעלות.

תגובה לשאלות בעניין החסידים וההונגרים השרים בל"ג בעומר ומבטאים את המלה 'האלהי' בפתח תחת האות ה"א, בפיוט לכבוד התנא האלהי רבי שמעון בר יוחאי, שזהו חירוף וגידוף, ושמה זאת גם סיבה להריגת מ"ה הנספים באסון ל"ג בעומר במירון, כי אלהי בגימטריא מ"ה עם הכולל, וזה חידוש מרעיש.

והנה בערב שב"ק זו, הופתעתי לקבל מכתב מידידנו הרה"ג שמריהו יונה, ז"נה' במקור, שכתב לי בזה"ל, לכבוד מורי ורבי, המאלפנו דעת ה' וכל מדה נכונה שליט"א. השם יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים אכ"ר.

בהילולת התנא האלהי רשב"י, ישנו פזמון שמלותיו כך – לכבוד התנא האלוהי רבי שמעון בר יוחאי וכו'. וכמובן שהמלה האלוהי, היא בחירק תחת האות ה"א.

ובפועל אומרים כיום המלים כך, לכבוד התנא האלקי, קו"ף במקום ה"א, האלהי – רבי שמעון בר יוחאי. 'האלהי', הַאֲלֵקִי, בפתח תחת האות קו"ף, שמשמעותו האלהים שלי. ושיבוש זה, הן מחמת חוסר ידיעת הדקדוק, הן מחמת שנשמע יותר טוב 'אלהי' – 'יוחאי', כי זה חרוז.

ושאלתי האם יש לעורר ליבות ישראל ורבניהם על זאת הטעות שמשמעותה חירוף, לומר על התנא שהוא 'אלהי' – בפתח.

או שמא כיון שמצינו ששם אלהים אינו מתייחד דוקא לבורא, אלא למלאכים, דינים, אלהים אחרים, א"כ גם בנטיית 'אלהי' בפתח, הגם ששיבוש לשון הוא, אך מ"מ אינו חירוף וגידוף. הנני מתחבט מאד בשאלה זו, ואשמח לחוות דעתו הרמה בעניין זה.

כך עלה בדעתי. אם כי, לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי, אבל אולי אנחנו כמו שוטים, תינוקות לכל הפחות. כפי שכתוב [ובא בתרא דף י"ב ע"ב] מיום שחרב בית המקדש, ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות. אפשר.

אבל אין ספק, שהעניין דלעיל חמור מאד. צריך לומר בחירק, ולא ח"ו בפתח. כולם תמהים, לא יודעים ולא מבינים על מה יצא הקצף? מה חרי האף הגדול הזה? זהו כפי שכתוב לגבי עוזא [שמואל ב' ו', ז', ויַכְהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל הַשָּׁל. 'השל' היינו שְׁלוֹתָא, כלומר שגגה. זאת שגיאה וטעות חמורה. אף אחד לא מביין, מה זה?]

הרי המלה 'אלהי' – ואנחנו גורסים 'אלהי', הלמ"ד בקמץ, שזה כינוי לאדם קדוש המחובר להקב"ה, וכגון שנאמר על משה רבינו ע"ה בתחילת פ' וזאת הברכה, אִישׁ הָאֱלֹהִים וְדַבְרִים ל"ג, א"ו, וכן שם הספר 'מערכת האלהות', וזה יותר מדוייק – אבל גם מי שאומר זאת בחולם, אלהי, בכל אופן זה נכתב בלי האות וא"ו. א"כ הגימטריא שלמלה אלהי, זאת בדיוק הגימטריא מ"ה, ארבעים וחמש. יותר נכון, ארבעים ושש. אבל כידוע, בעניין הגימטריאות, מספר אחד אינו מעלה ואינו מוריד.

הערה מהקהל: מישהו אומר פה שבסוף נפטרו ארבעים ושש. שהיה פצוע ואח"כ מת.

תשובת מרן שליט"א: אם בסוף נהרגו ארבעים ושש, וגם אני שמעתי כך, זה עוד יותר מדוייק. המספר ממש מקביל. זהו עוד יותר אות ומופת. חד וחלק. אך ביררתי, ואמנם היה אחד נוסף שחשבו כי הוא גסכך נהרג, וכבר היה מונח בתוך שק. אך בסוף נתגלה שהוא חי וקיים.

אבל ידוע כי לגבי החשבונות של גימטריאות, תמיד ישנו אחד 'עם הכולל'. וישנה סיבה לכך. כאשר עושים חשבון עם הכולל, זאת לא התחכמות ולא התחמקות. בספר פתחי שערים [דף רנ"ב] מסביר זאת. הוא היה חבר בבית מדרשו של הגר"א. והוא כותב, שכאשר ישנה

גימטריא 'עם הכולל', הדבר סימן כי שורש המלה דבוק עדיין למעלה. אלו דברים נסתרים. בכל אופן, זהו כלל ידוע הכתוב בהרבה ספרים, כגון בשבלי הלקט [סימן רי"ח ד"ה ר' יהודה היה נותן בהם סימן], וכן מה"ר אליהו הכהן במדרש תלפיות [שלהי ענף אמת], וכ"כ החיד"א בספרו דבש לפי [מערכת גימ"ל אות י"ד], כי הפרש של מספר אחד בגימטריא, הוא לא מעלה ולא מוריד. הדבר אינו משמעותי. זה נחשב שווה ומתאים האחד אל השני. הדבר לא מפריע.

ישנן הרבה ראיות מן התורה, לעניין הגימטריאות. אחד מהם, ממש דומה לעניין שלנו. נאמר בפסוק [דברים ד', כ"ה-כ"ו] **כִּי תוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָנִים וְנוֹשְׁנֹתֶם בְּאֶרֶץ – ח"ו אם ישחיתו מעשיהם ויעשו ע"ז – וְהִשְׁחַתְּתֶם וְעִשְׂתֶּם פֶּסֶל תְּמוֹנֹת כַּל, וְעִשְׂתֶּם הֲרַע בְּעֵינֵי יְיָ אֱלֹהֵיךָ לְהִכְעִיסוֹ. הַעִידֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ כִּי אָבֹד תֵּאבְדוּן מִהָרַג וְגו' [מרן שליט"א אומר זאת ב'כינוי', 'אבוד יאבדון מהר']. חז"ל אומרים, הובא ברש"י שם במקום, וזהו דבר מפורסם, "ונושנתם" – [סנהדרין דף ל"ה] רמז להם שיגלו ממנה לסוף ח' מאות וחמשים ושתים שנה, כמנין ונושנת"ם, והוא הקדים והגלם לסוף ח' מאות וחמשים. והקדים שתי שנים ל'זנושנתם', כדי שלא יתקיים בהם 'כי אבד תאבדון'. וזהו שנאמר [דניאל ט', י"ד] וַיִּשְׁקֹד יְיָ עַל הָרָעָה וַיְבִיֶאֱהָ עֲלֵינוּ, כִּי צָדִיק יְיָ אֱלֹהֵינוּ. צדקה עשה עמנו. שמיהר להביאה שתי שנים לפני זמנה.**

המלה ונושנת"ם היא בגימטריא שמונה מאות חמשים ושתים, נמצא כי אם העניין הזה של ע"ז בישראל יתיישן וימשיך שמונה מאות חמשים ושתים, היה חייב הקב"ה לקיים את ההמשך 'כי אבוד יאבדון'. אבל הקב"ה הגלה אותם שנתיים לפני כן, אחרי שמונה מאות וחמשים שנה. שואלים בספרים, אם צריך שיהיה פחות משמונה מאות חמשים ושתים, אז למה שמונה מאות וחמשים, מספיקה שנה אחת? אלא מתרצים, כי אם היה שמונה מאות חמשים ואחד, הדבר היה מתאים עם הכולל, זה היה

שערי יצחק – השיעור השבועי

א"כ צ"ל יוחאי, הקריאה היא בפתח, והאל"ף נעלמת. אבל הם חושבים שזה יוחאי, לכן עשו חרוז 'האלהי' – עם 'יוחאי'. האות ה"א והאות אל"ף הן נחשבות חרוז, כי הן אותיות גרוניות. מסתברא כי לכך התכוין מי שחיבר את הפיוט. אבל כנראה שהם לא הבינו זאת, ומכך יצא השיבוש הלז. ויצא העגל הזה [שמות ל"ב, כ"ד].

שאלה מהקהל: שמעתי כמה חסידים ואפילו מרבניהם, שאומרים כך תמיד, דהיינו בניקוד פתח 'התנא האלהי', ולא רק בפיוט זה. וכנראה כך הם אומרים וקוראים בכל מקום שניתן תואר זה לאיזה חכם שיהיה. וממילא אין זה מפני שחשבו שזה חרוז בפיוט זה. ועוד, הלא הם אומרים יוחאי בקמץ, ואינו מתחרז עם האלהי הפתח.

תשובת מרן שליט"א: מסתמא זה נגרר ונמשך אצלם מהפיוט. ובכל אופן לא משנה מאיפה התחיל השיבוש. וגם יוחאי בקמץ, נחרז עם האלהי, אם האל"ף יוחאי בחירק. כמו שהסברנו שהן אותיות גרוניות.

ביאור העניין שרשב"י נקרא 'פני האדון י"י'.

ישנו מאמר קשה הבנה, בספר הזוהר הקדוש בפרשת בא [דף ל"ח ע"א], אולי גם דבר זה שיבש ובלבל אותם, והוא לגבי הפסוק [שמות כ"ג, י"ז] יִרְאֶה כָּל זְכוּרָה אֶל פְּנֵי הָאֲדֹנָי יְיָ, כתוב שם בזוה"ק כך, מאן פני האדון י"י? דא רבי שמעון בר יוחאי.

לכאורה, כתוב כאן במפורש, כי 'פני האדון י"י' זהו רבי שמעון בר יוחאי. וכי אפשר להתווכח עם זה?

למעשה, אחת מהטענות של היעב"ץ בספרו מטפחת, הוא לגבי הדבר הזה. הוא כותב [הביאו בספר בן יוחאי בעמ' ע"ג, אני קורא מספרו, מענה כ"ד], ויחר אף הגאון המשיג וכי וז"ל, לשון זה, חירוף וגדוף הוא בודאי. ובזה איני נושא פנים למי שיהא, אפילו יהיה רשב"י האמיתי, ח"ו לחשדו בכך שיקבל עליו לעשותו אלוה. אדרבה היא הראיה שלא יצאו דברים הללו מפיו, דמחזי כחברותא כלפי מעלה, וכמין

מתאים עם ונושנת"ם, לכן היה צריך להקדים שנתיים. זו אחת הראיות שהביאו בספרים מקור מהת"י לגימטריא עם הכולל, וע"ע בהקדמת הספר לקט יושר. ובנ"ד חשבון השנים, הוא מקביל עם המלה ונושנתם.

א"כ גם בנ"ד, מספר ארבעים וחמשה אנשים, מקביל עם המלה 'אלהי'. לא רק מלה מקבילה למלה, אלא מספר מקביל למלה. וכבר הרחבתי בס"ד בענייני הגימטריאות בנפלאות מתורתך פ' ויחי, על פסוק אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי.

אולי, טעות העושים את המבטא המשובש הזה, באה להם מסיבה אחרת. הרי אצל החסידים וההונגרים, ישנו בעלמא סתם שיבוש, כי הם אומרים פתח במקום צירי. כגון במקום 'דברי' קהלת, הם אומרים 'דברי'. אבל בנ"ד, הם לא מתכוונים 'אלהי' בצירי, לא מתאים כן להגיד 'האלהי'. אלא בודאי שהם מתכוונים לעשות חרוז, אלהי עם יוחאי, או יוחאי. אבל מסתבר, שמחבר הפיוט לא התכוין לכך, אלא כוונתו 'האלהי' – רבי שמעון בר יוחאי. הרי ישנם כאלה המנקדים כך, יוחאי, בקמץ ובחירק. כמו לשיטתם 'חשמונאי'. זאת גם טעות, והנכון שהאל"ף לא נשמעת. אבל בכל אופן ישנם שסברו כך. כפי שידוע לגבי מה שהפרי חדש דן לגבי המלה חשמונאי, שזה חשמונאי, ומהרי"ץ זיע"א אינו מסכים לכך, וכותב כי השם הזה – חשמונאי – הרי הוא ידוע ומפורסם במסורת שלנו, כיעויין בעץ חיים דף קס"א ע"ב. הוסיפו אות אל"ף, רק בכדי שלא יקראו את הנו"ן בחירק. זהו כפי שכותבים 'שמאי', עם אל"ף. אמנם בספר דברי הימים [א', ב' כ"ח. ועוד] כתוב שמאי בלי אל"ף, שמי, כי זה מנוקד. אבל בשאר ספרים שאינם מנוקדים כותבים שמאי, בכדי שלא תאמר 'שמי'. כמו כן ינאי, שלא תקרא יני. לכל המלים הללו, מוסיפים אל"ף. בתלמוד ירושלמי כתוב ינאי עם שתי יודי"ן, יניי. וכן שמאי, שמיי. בכמה וכמה ספרים כתוב כך. אותו הדבר לגבי חשמונאי. האות אל"ף נוספה רק בכדי שלא תהיה טעות בקריאה.

שיתוף ח"ו. ע"כ אם היו זקנים מורי התורה האמתיים בדור מסכימים, הייתי אומר וגוזר להסירו מן הספר לגמרי. ועוד מה שהרבה דברי כעס בזיון וקצף, עיין בן. היעב"ץ בטוח שזאת טעות, הכניסו שיבוש בספר הזוה"ק.

כך דעת היעב"ץ. אבל למעשה, המעיין בספרו ימצא שהיעב"ץ מנסה להגיד שם, כי אולי חסרה כאן מלה. זה לא שבאים להגיד כי פני האדון י"י זהו ח"ו רשב"י, אלא צ"ל 'מאן את פני', צריך להוסיף את המלה 'את', וזה כדוגמת הנאמר (דברים י, כ) **אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא**, שרבי עקיבא דורש לרבות תלמידי חכמים. הריבוי הוא מן המלה 'את'.

וישנו דבר כזה בתלמוד ירושלמי [פרק ג' דביכורים הלכה ג'], לגבי הפסוק בחבקוק [חבקוק ב', כ] **וַיֵּי פְּהִיכַל קְדָשׁוֹ**, אומר הירושלמי על הפסוק הזה, **הא [מרן אמר 'דא'] ר' יצחק בר לעזר בכנישתא מדרתא דקיסרין**. הוא השווה את החכם הזה, שהיה בביהכ"ס הנז', למלים זי"י בהיכל קדשו'. אבל גם שם, כנראה זהו בגלל הריבוי של האות וא"ו, אבל לא שח"ו השוו אדם להקב"ה. [ודומה הדבר למה שאמרו חז"ל כל מקום שנאמר וה', הוא ובית דינו]. הדבר לא יעלה על הדעת. וכל אלה אשר עשו את עצמם אלוה, רחמנא ליצלן, סופם לאבדון. הדבר חמור מאד.

בכל אופן, בספר בן יוחאי [לר"מ קונין, דף ע"ג] השיב על כך. הרי הוא עונה בספרו על כל הטענות של היעב"ץ ומפריך אותן, בזמנו ושיעור מוצש"ק וירא התשפ"א] כבר דיברנו האם הספר הזה מוסמך או לא, בכל אופן לגופם של דברים בנ"ד הוא אומר, כי אין בעיא להגיד על רשב"י שהוא אדון ה', כי אין הכוונה שהוא ה', אלא זהו כמו שתגיד, הר ה', משיח ה', ה"ה אדון ה'. והכוונה היא, שהקב"ה עשה אותו אדון. זהו הפשט.

כך הוא טוען, כוונת האסמכתא אקרא 'פני האדון י"י היא, לכוון בלשון האדון ה', אדון של ה', דהיינו את האיש אשר ה' בחר בו ועשאהו לאדון. והוא כמו הר ה', משיח ה', ג"כ הכוונה

משיח שעשאהו ה', ולא שהקב"ה בעצמו הוא משיח, או המשיח הוא ה' ח"ו.

הערה מהקהל: גם ישנו שם פסיק, בין המלה 'האדון' למלה י"י.

תשובת מרן שליט"א: אתה שואל שאלה טובה, כי בעצם ישנו פסיק. אכן הדבר נכון. וגם בניקוד, לא מתאים להגיד 'האדון', בקמץ, אלא צ"ל 'אָדון', מפני הסמיכות. אז מה נפשך, גם הניקוד איננו מתאים. אלא מאי, התירוץ הוא, כי זה דרך דרש. אכן לפי הפשט, זאת לא הכוונה. אבל חושבני, מסתבר כי הא גופא, הפסיק בא למנוע הבנה כזאת. ווע"ע פי' רש"י על הגמ' בברכות דף י"ב ריש ע"ב לגבי המשך המשפט.

אולם כנראה שהדבר אינו מפריע לו, דהיינו למחבר הספר בן יוחאי. הוא כנראה יגיד, טוב, זהו הדרש, והפשט הוא הפשט. הטעמים הם לפי הפשט, ואין מכך כל סתירה. הרי לפי הדרש, אפשר גם לחבר פסוק לפסוק אחר. כגון [דברים כ"ה, ו] **פִּי יִשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֵין לוֹ, לֹא תִהְיֶה אִשֶּׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זֶר, יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וּלְקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה. וְהָיָה הַפְּכוּר. דְּרָשׁוּ רַז"ל מִכֵּאן שֶׁמִּצְוָה עַל הַבְּכוּר לִיבֵם. עוֹשִׂים דְּרָשׁוֹת, אֲפִילוּ נֶגֶד פִּיִּסוּק הַפְּסוּק. כְּמוֹ כֵּן לִגְבֵי בַּמִּסְפָּר אַרְבַּעִים וְכוּ'. קַל וְחוֹמֵר, נֶגֶד הַטַּעֲמִים.**

לגבי דרשות, אין גבול. לכן בספר תורה אין טעמים, ואין נקודות, כל הסודות והדרשות נכנסים בס"ת שהוא כנתינתו מסיני.

ממשיך וכותב בס' בן יוחאי, וכמוהו נאמר על עונש אלוה, יד ה', **אֲצַבֵּעַ אֱלֹהִים. וְעַל הַשְּׂגַחְתּוֹ ית', עֵינֵי ה'.** וכמוהו רבות במקרא. וכן הכוונה בדברי הזהר, אדון י"י דא ר"ש בן יוחאי. וכן מצאנו בזהר [פרשת נשא דף קמ"ה רע"א] כתיב וקראת לשבת עונג לקדוש י"י מכובד, מאן הוא קדוש ה'? דא רשב"י דאקרי מכובד בעלמא דין ובעלמא דאתי ע"ש.

כך הוא סובר. אולם ישנם כאלה שאינם מסכימים איתו.

ולפי המבואר בספרי המקובלים, השאלה בכלל אינה מתחילה, אין שום שאלה, כי

שערי יצחק – השיעור השבועי

לזה, מסתמא לא סלקא אדעתא דמאךדהו לומר שרשב"י הוא אלקי. אבל כידוע לגבי ענייני חירוף וגידוף, אין הדבר תלוי במה מתכוונים, אלא במה שמוציאים מהפה. זה נשמע זלזול ח"ו. כפי שכתוב בכל הספרים המזהירים על כך, למשל לגבי הפסוק שקראנו במזמור של חג השבועות, תְּכִין בְּטוֹבֶתָּךְ לְעֲנִי, אֱלֹהִים [תהלים ס"ח, י"א], שצריך להפריד בין המלה 'לעני', לבין המלה 'אלהים'. לא ח"ו לקרוא אותן בסמיכות.

וכן לגבי הפסוק שאנו אומרים במזמורי ליל שבת, כִּי פֶלַח אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים, וַיִּי שָׁמַיִם עֲשָׂה [תהלים צ"ו, ה']. וזאת הלכה בשלחן ערוך [אורח חיים ס"ג נ"א סעיף ו'], ומהרי"ץ זיע"א מביא זאת בעץ חיים [דף צ"ט ע"א] בזה"ל, כתב השלחן ערוך סימן נ"א, יש להפסיק בין אלילים ובין והי שמים עשה, שלא יהא כחזור למעלה ע"כ. והעולם טועים שמפסיקין במלת אלילים יותר מדאי, כאלו היה שם סוף פסוק, וכן לא יעשה. כיום אני רואה, שהעולם לא נזהרים כל כך. אבל מהרי"ץ מביא, בשם מהר"ם לונזאנו שיותר מדאי מפסיקים, והוא אומר שלא צריך יותר מדאי.

וישנה טעות נפוצה נוספת, שמהרי"ץ מביא בעץ חיים [ח"א דף פ"ב עמוד ב'] בפיסקת עלינו לשבח, מי שלא נזהר אומר [בסוף הפיסקא הראשונה], 'מתחת אין עוד', בלי להפסיק בין המלה 'מתחת', למלים 'אין עוד'. גם זאת טעות. כאשר אומרים, 'זידעת היום והשבות אל לבבך כי י"י הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת', כאן צריכים להפסיק, ואח"כ לומר 'אין עוד'. אם ח"ו אומרים זאת ביחד ולא מדייקים, יוצא ח"ו דברי חירוף, 'על הארץ מתחת אין עוד', כביכול ששם איננו.

וכבר אינני מדבר, על אלה האומרים 'אין עד', בצירי במקום חולם, שגם זה חירוף וגידוף. אבל רבינו שלום שבזי אומר, 'אין שוטה נפגע'. לדבריו, הם לא למדו ואינם יודעים איך להגיד. הבאתי זאת בס"ד בנפלאות מתורתך, בפרשת קרח [דף שס"ז ד"ה ובהדיא].

הכוונה היא שרשב"י הוא 'פני האדון י"י', הוא הפנים של השם. דהיינו, ההתגלות של הקב"ה בעולמו, שכוונתו נראית על פניהם של צדיקים. זהו מה שכתוב כאן. לא שח"ו אומרים שרשב"י הוא השם. לא יעלה על הדעת.

בספר אריה שאג [חלק ה' עמ' שכ"ה, אות תתשי"א] הביא את הדברים דלעיל בזה"ל, ועי' בפ"י אור החמה על הזוה"ק שם, שהביא מאן פני האדון ה' דא ר' שמעון בן יוחאי, פירש הרמ"ק זלה"ה פני האדון ה' – שכינה שעמו.

והרח"ו זלה"ה פירש, מאן פני האדון וגו', זה יובן במה שידעת, כי הצדיקים נקראים פני שכינה, כי השכינה מתראה על ידם, וכנזכר בזוהר פר' בראשית [דף ז' ע"ב] כי קרא רשב"י לר' אלעזר ולר' אבא פניאל. וכן קרא עתה את רשב"י, פני האדון ה'.

ובאות תתשי"ב כתב, והרב ר' אברהם גאלאנטי זלה"ה פירש, מאן פני האדון ה' – דא רשב"י, כנזכר בהדיא בזוה"ק סוף פר' תרומה [דף קס"ג] כי הצדיקים נקראו אנפי שכינתא, על שם שהיא מתקשטת ומתקנת אנפיה לגבי קוב"ה. וז"ש את פני האדון דא ר"ש, שהוא הוא זה שמתקשטת בו השכינה.

אס"כן זה הפירוש, 'פני האדון י"י'. דהיינו, הוא הפנים. כך היא כוונת הדברים. הם העמיקו ולא לקחו זאת בשטחיות כהבנת היעב"ץ. וישנם עוד פירושים לכך בכמה ספרים. בכל אופן, אין צד להבין איזו מחשבת פיגול לגבי הדבר הזה.

זאת חוץ ממה שאומרים בעל ספר ההפלאה [בספרו פנים יפות בפרשת ראה] והחתם סופר [בחידושים לר"ה דף טו:], כי מן הפסוק 'יראה כל זכורך את פני האדון י"י', לומדים את עניין חובת הקבלת פני רבו ברגל. זהו משהו הדומה לכך. אַת, מרבה תלמידי חכמים.

בענייני חירוף וגידוף, לא משנה מה הכוונה אלא כיצד היא האמירה, ודוגמאות לכך.

בכל אופן, בין אם זאת היא הסיבה שח"ו יצא הקצף, אם כי לא מסתבר שעל הדבר הזה בלבד, כי למעשה בודאי שהם לא מתכוונים

וכהנה וכהנה, ישנם דברים רבים אשר מעירים לגביהם בספרים, שיש צורך להיזהר, אפילו שהאנשים אינם מתכוונים. כגון אבינו מלכנו, ריקם אל תשיבנו. להפסיק אחרי תיבת מלכנו. ברם לא מסתבר, שיש על כך עונש כל כך גדול. לכן חושבני, כי מסתבר אולי שישנו כאן צירוף של דברים. שמא דבר זה היה בבחינת 'מכה בפטיש', ובכך נקבע המספר ארבעים וחמשה, בכדי לתת לב לתקן את העניין הזה. בין כך ובין כך, גם אם לא נכון כל מה שאמרנו, מה שבטוח הוא שצריכים לתקן את הדבר. צריך לפרסם, שזהו שיבוש. ממש חירוף וגידוף. אסור שימשיכו עם זה.

אמנם מצד אחד חז"ל דרשו על הפסוק [שיר השירים ב', ד'] וְדָגְלוּ עָלַי אֲהָבָה, ז'דילוגו עלי אהבה, או ז'לגלוגו על אהבה, כתוב זאת לגבי עמי ארצות האומרים במקום 'ואהבת' את יי' אלהיך, 'ואיבת'. זה גם כן שיבוש. בדיוק ההיפך, כביכול הוא אויב. ח"ו. ועיין תשובת מהר"י יצחק הלוי בעניין מבטא לשון הקודש. איתמר. אומרים שהחזון אי"ש שמע פעם מישהו שבירך ברכת בא"י אוהב עמו ישראל, ובמבט הליטאים – וגם דבר זה הוא משובש ואכמ"ל – הם אומרים 'אויבה', אבל הוא בלע את הה"א ואמר 'אויב'. החזון אי"ש לא ענה אמן. איך יענה על כך אמן?

ראיתי זאת לשעבר באחד הספרים. וכעת חיפשתי ומצאתי שהדבר מובא בס' המתיבתא (של ישיבת תורה ודעת בארצה"ב) דף תקצ"ט אות א' בזה"ל, להדגיש הה"א של מלך אוהב צדקה ומשפט, דאל"ה משתמע מלך אויב צדקה, וזה כפירה, ופשוט שאין לענות אמן ע"ז. וכן שמעתי בשם החזון אי"ש. וה"ה בברכת אוהב עמו ישראל בערבית, דלא תשתמע אויב ח"ו. עכ"ל.

בשלמא לגבי עמי ארצות, אולם מי שיודע ויכול לתקן, חובה שיתקן. ק"ו לגבי נדון דידן שהוא נוגע בכבוד שמים, שזה הרבה הרבה יותר חמור, להגיד 'אלהי' על רשב"י, זאת בודאי טעות. ובפרט ביום הקדוש הזה, ובמקום

הקדוש הזה. ולא משנה שהם אומרים בקו"ף אלקי, הרי זו אותה הכוונה עצמה.

שאלה מהקהל: האם מותר אז לרקוד?

תשובת מרן שליט"א: אתה תשיר, נכון. אבל אם מישהו שר ככה, בפתח, לא לרקוד. חלילה. חושבני כי צריכים לפרסם, שזאת טעות חמורה. הא כיצד לא שמנו לב לכך בעבר. איך שותקים על כך, במשך שנים? אינני יודע, למה זה חיכה עד עכשיו, ומדוע הפירעון היה רק עכשיו, האם רק כעת התמלאה הסאה או שישנו כאן צירוף של כמה דברים ביחד. איננו יודעים, מהו החשבון המכוון בשמים, ואיך להסביר בדיוק. מי עלה שמים וירד? אבל, בודאי יש בזה משהו. שאלה מהקהל: שמעתי כי לתקן זאת, הרב ברזל היה שר לכבוד התנא ואלקי, דהיינו מוסיף וא"ו. כלומר לכבוד התנא, ולכבוד ה'.

תשובת מרן שליט"א: אין צורך לכך. צריך לתקן רק חירק במקום פתח. אדרבה זה גנאי לשתף את ה' עם רשב"י, ולא עוד אלא להקדים את התנא רשב"י לפני ה'. היתכן? תימה גדול. שיבוש על שיבוש.

אפילו בפיוטים ושירים, אם עיוות את המלים מחוסר השגחה, הוא מבזה בכך את השי"ת, והשגגות נחשבות כזדונות.

וכדאי להביא מתוך מה שכתב בעניין זה בס' זכר דוד (מודינה) [מאמר שני פרק ב' דף י"ב וז"ל, רבים לוחמים לנו, הלא המה המקטרגים המקיפים אותנו כעכנא, ועל מצפה הם עומדים על הפקודים לאמר עלינו שטנ"ה. ואם יפצה פינו איזה טעות ושגיאה, יעמדו למשפט ויקטרגו נגדנו, ותפלזותנו אזי ח"ו תהיה דחוייה וברית כרותה לשפתים כידוע וכו'. יש לנו ללמוד בתפילותינו ובתחנונינו לפני ה' ברוך הוא לדקדק מאד ולהזהר בלשון, שאין לומר דבר לפני הש"י כי אם בדקדוק גדול, וזכור בני ושמרהו.

הלא תראה מ"ש רז"ל על חנה שאמרה בתפילתה וישב שם עד עולם, משום הכי מצא מקום המקטרג, וכל ימיו של שמואל לא היו

והרי חכמים גדולים וקדמונים כמו הקלירי ור' אלעזר ברבי שמעון ורבי ינאי ורבי שמעון, הם יסדו קרובות ופיוטים, ולא על חנם יסדום עכ"ל. וכן העלה הר"ב שמש צדקה בתשובותיו חלק אורח חיים סימן כ"ג.

שלמים וכן רבים לא השגיתו כלכך באלו הדברים, באמרם אחר כוונת הלב הן הן הדברים, והכל הולך אחר הכוונה, ואם באולי טעינו בדיבורנו אין להיפלא מזה, דכבר אמרו במדרש חזית על פסוק ודגלו עלי אהבה, א"ר אחיא עם הארץ שקורא לאהבה איבה, כגון ואהבת ואיבת, אמר הקב"ה ודלוגו עלי אהבה, אמר ר' יששכר תינוק שקורא למשה משה, ולאהרן אהרן, לעפרון עפרון, אמר הקב"ה ודלוגו עלי אהבה.

ותשובתם הרמתה, שלא נאמרו דברים הללו אלא למי שלא למד, ואין לו דעת להבין, כרבים מעמי הארץ שאין (להם) [לא] ידם לתקן את המעוות. אבל מי שחננו ה' דעת ותבונה, ומתפלל כמצות אנשים מלומדה, ופיו מלא טעיות, באשר אינו משגיח במה שאומר בשפתיו, זה מבזה את ה', והשגות נחשבו לו כזדונות, יען היה יכול בפלס ומאזני משפט, לתקן הדברים לשם פעלם, ולדבר בהם לשמם. עד כאן מהספר זכר דוד. והחי ישים אל ליבו.

נסיים ונחזור שוב, וכשופר נרים קולנו, ח"ו לומר לכבוד התנא האלהי בפתח, אלא בחירק. השומע ישמע, והחדל יחדל. ואני את נפשי הצלתי.

התייחסות למ"ש בספר נפש חיה על מגילה דף כ"ד: לגבי רבינו הקד' שאמר לרבי חייא, איזיל אימא ליה וכו' וחיכיתי לי"י וגו' לא נמצאת מחרף ומגדף וכו', ומ"ש רש"י שם כי מקרא זה בספר ישעיה, ותיירוצים על קושיותיו וכו'.

בגמרא מסכת מגילה ודף כ"ד ע"ב כתוב, שרבינו הקדוש אמר לרבי שמעון שיגיד לרבי חייא, כשאתה מגיע אצל [ישעיהו ח', י"ז] וְחִכִּיתִי לִי"י, לא נמצאת מחרף ומגדף?

רבי חייא, לא יכל לבטא את האות ח"ת, הוא היה אומר ה"א במקום ח"ת. כך פירש"י שם,

אלא נו"ן שנה, הואיל ועולם פי' חמשים שנה, כי כן המשך היובל.

וכן סיפר לנו האר"י מאדם אחד שהיה אומר וחנונו בינה והשכל בשי"ן ימנית, ועל כן היה קובר את בניו.

הוא לא שמע מהאר"י, אלא דבר זה מובא בשם גורי האר"י על ידי החיד"א בברית עולם על ספר חסידים סימן תשמ"ח, ובעוד ספרים רבים.

ויפה דבר, ובזמנו דבר, הר"ב לויית חן ש"א פ"ד, שחובה עלינו לדקדק להוציא האות לפי דרכו בדרך ישרה, ולהשים הבדל הראוי בין האותיות המיוחדות למוצא אחד, ויזהר מלהבליע אות באות, ולא יניח הנע ולא יניע הנח, לא ירפה החזק ולא יחזיק הרפה, עד ירגיל לשונו להתפלל בלשון צח וזך ונקי, ויקשב ה' וישמע אל הרינה ואל התפילה ויעתר לו, ואם יש לו לדבר אל המלך או אל שר הצבא בשמעו דבריו כי נעמו, יטה אליו חסד, ודבר זה יביאנו להיות אהוב למעלה ואהוב למטה, ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם וכו'.

ואל תחשוב שלא נאמרו דברים הללו אלא לתפילות ולברכות אשר סידרום אנשי כנסת הגדולה, אבל לשאר פזמונים ופיוטים הנהוגים שהם שירי זמר, כמ"ש הר"ב קהלת יעקב בחלק מענה לשון ערך פ', שמצא כתוב בשם הרב אבודרה"ם ז"ל, דלשון פיוט הוא לשון ניגון, מתרגום והיה כנגן המנגן והיה כפייט פייטא, ופזמון ענינו הגבהת קול בשיר ובזמר, מלשון ותען להם מרים, והוא כתרגום ויען איוב ופזים איוב ע"ש, דבאלו וכיוצא בכל הקרוב"ז אין לחוש להשגית כ"ב.

[זה אינו] דמלבד דאלו ואלו דברי אלהים חיים, מכיון שהם כתובים בלשונונו דרך בקשה בשבחי שבחים לאלהי מעוזים, צריך זהירות גדול. עוד פקח עיניך וראה, במ"ש התנא בסוף סימן ס"ד וז"ל, צריכים אנו לדקדק ולשמור פתחי פיננו, בקרובות ובפיוטים כמו בתפילה שלא נשגה בהם כלל. ומנהג טוב לומר פיוטים וקרובות, כי כולם יראת שמים, וענינו של יום ואגדות הם.

שהיה קורא לחייתיו היהיין נראה, כאומר והכיתי.

התוספות שם מסבירים, כי לא שהוא לא יכל לבטא בכלל, כי מצינו שרבי הוריד אותו לפני התיבה כאשר גזר תענית, אלא שרבי חייא היה צריך להתאמץ בשביל כך. אבל כשהוא קרא בנביא, הוא לא שם לב, וזהו חירוף וגידוף.

בספר נפש חיה [עמ"ס מגילה שם] שואל, למה לא הביא לו את הפסוק [תהלים ל"ג, כ'] נַפְשִׁנו חֲפָתָה לַיְיָ? הרי אומרים זאת בכל יום בתפילה בפסוקי 'הודו' (אצלינו זה רק בשבת, ועיי לקמן)? אלא הוא עונה, כי כאשר הוא התפלל, הוא היה מדקדק. אבל לגבי הפסוק הזה, בשעת הלימוד הוא לא שם לב לדקדק, וזה מחרף ומגדף.

ובסוף הוא כותב שם כך, ולזה נתכוון מאור עינינו רש"י ז"ל, במ"ש 'מקרא זה בספר ישעיה'.

רש"י שם אומר בזה"ל, אצל וחכיתי לה' – מקרא זה בספר ישעיה. מה רש"י רוצה לומר בזה?

אלא הוא אומר, כי רש"י אומר כך בכדי לומר לך, דמיירי דוקא כשלומדים את הפסוק הזה, כגון שקוראים אותו ב'שילוש' או באיזו הזדמנות, אבל זה לא בתפילה.

כלומר דמש"ה נקטיה להאיי קרא, דשייך ביה למימר לא נמצאת מחרף ומגדף. משא"כ בפסוקי דזמרה, לא היה אפשר לומר הכי על רבי חייא, דאז היה קורא יפה ע"י טורח.

ובספר שפתי חכמים שם שואל, למה הוא לא הביא לו פסוק מן התורה, ולא תחלו את שם קדשי ויקרא כ"ב, ל"ב. מי שמחליף חי"ת בה"א, זה ח"ו ז"ל תהלו.

נראה לענ"ד, כי דברי הנפש חיה תמוהים.

לגבי מה שהוא טוען, למה רש"י אמר מקרא זה בספר ישעיה. בזמן האחרון, עמדנו על כמה מן הדקדוקים הללו פחות או יותר, ועוד נעמוד על כך בל"ג בהמשך, כי ישנם כמה מקומות שרש"י כותב 'מקרא זה וכו'.

אינני מבין את השאלה שלהם, למה הפריע להם הדבר? מדוע הם שואלים, למה רש"י היה צריך לכתוב זאת? כביכול, כל מי שקורא את הגמרא, יודע היכן נמצא הפסוק וחכיתי ליי. וכי כולם יודעים? לנו בדורות הללו יש תורה אור, והכי הרבה ישנה קונקורדנציה, לחפש היכן הפסוק הזה. וכי לרש"י אסור לכתוב את המלים הללו? עד שזאת קושיא עליו?

ואם זאת קושיא, צ"ע מה בעל נפש חיה מתרץ? הוא מכניס בדברי רש"י כאן, חריפות מדאי גדולה. לדבריו, רש"י בא לומר שזה 'מקרא' ולא תפילה. שלא תחשוב, שהמדובר בתפילה. טוב, אז אם נלך לפי הראש שלו, א"כ למה רש"י הוסיף עוד שזה 'בספר ישעיה'? מה איכפת לך אם העיקר שזהו 'מקרא', תגיד שזה מקרא, דהיינו פסוק. ולא עוד אלא שאני יודע היכן הוא, אני בקי בתנ"ך, איני צריך שתגיד לי. אם רש"י רק רוצה ללמד אותך, שזהו פסוק ולא תפילה, א"כ למה רש"י צריך להוסיף עוד את המלים 'בספר ישעיה'?

לכן הדבר נשמע לי, שזה בגדר 'מעייילי פילא בקופא דמחטא'.

כיון שמצינו כי אותיות מחכימות, כדאי שנביא את כל לשונו עצמו של ס' נפש חיה ונוסיף משהו לבסוף. וזהו. רש"י ד"ה אצל וחכיתי. מקרא זה בספר ישעיה. לכאורה אין ידוע מה בא ללמדנו.

ולפע"ד כונתו כלפי מ"ש התוס' דכשהיה מתכוין לקרות החי"ת קורא אותה שפיר ע"י טורח אבל לא הי' בקל ע"ש. והשתא י"ל דמה"ט לא נקט רבי נפשנו חכתה הכתוב בתהלים ל"ג שאומרים אותו בתפילה בכל יום בפסוקי הודו ובש"ק גם במזמור רננו צדיקים, ולא רחוק לומר שנהגו כן עוד בימי רבי, והי"ל לכאורה למינקט האיי קרא ולא זחכיתי הבא לפרקים כשמגיע לפסוק זה בלמדו תנ"ך.

אלא דר' חייא גם כשהתפלל בפני עצמו בודאי כיון היטב בתפלתו וטרח לדבר כן. וא"צ למה שסיימו התוס' ולפי שאמר ליה אליהו שעל ידו תמהר הגאולה לפיכך הורידו, דמשמע שר"ל

שערי יצחק – השיעור השבועי

אמר שהוא צריך להביא לו דוקא גם את הפסוק שהבאת? הוא הביא לו פסוק אחד, וישנם עוד. מספיק פסוק אחד, בכדי לזעזע את רבי חייא. וכי הוא צריך להגיד לו פסוקים נוספים? זה בבחינת מה שמצינו בגמ' בדוכתי טובא, תנא ושייר.

ולגבי טענתו, שישנו פסוק יותר שכית, נפשנו חיכתה ליי, אולי יכול להיות שזה לא נחשב בהכרח חירוף וגידוף, אם הוא מחליף שם את האות ח"ת באות ה"א. כי ח"ו גם אם משהו יאמר בה"א, אפשר להכניס ולהעמיס כאן פשט, להגיד כי 'הכאה' זאת לא חייבת להיות בפועל. ישנו למשל פסוק, וַיָּךְ לֵב דָּוִד אֹתוֹ וְשִׁמּוֹאֵל אֵי כִד, ה"ו, הכוונה ציער אותו. אותו הדבר לגבי הפסוק נפשנו חיכתה ליי, אנחנו מתפללים, נפשנו מתפללת ומבקשת, והדבר גורם צער ח"ו לשכינה, כביכול כואב לה על צערנו, והקב"ה 'עזרנו ומגיננו הוא'. זהו כפי שישנו מושג, 'דחק כלפי מעלה'. לפעמים האדם מתאמץ בבקשותיו ותפילותיו וכו', והוא כביכול עי"ז דוחק בשמים למלא רצונו. לכן נפשנו חיכתה' בה"א, לא חייב שיהיה הכאה בפועל. משא"כ 'זהכיתי' זה משמע בידיים. רח"ל. כי לא נזכר שם נפש.

כמרבץ לגבי הפסוק ז'לא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל', גם אם משהו יגיד ז'לא תהללו', אולי לא מחייב שזה ייחשב חירוף וגידוף גמור, כי יכול להיות שזה כמו הפסוק וַיִּקְרָא כ"ו, וַיִּדַּע וְאֵם לֹא תִשְׁמְעוּ לִי. זה לא שהוא אומר 'לא תהללו', שכך צריך להיות ח"ו, אלא הכוונה, והיה ולא תהללו, אז 'ונקדשתי', דהיינו שאז אעניש אתכם, ובזה אתכבד ויתקדש שמי בעולם, כמו ובמדבר כ', וַיִּקְרָא שָׁם. אפשר עכ"פ לפרש כך.

לכן הוא לא אמר לו פסוקים, אשר אפשר להתווכח לגביהם, אלא אמר לו פסוק שאין עליו תשובה.

דמה"ט הורידו, וסמך דבפעם ההיא יטרח לקרוא שפיר. אבל רש"י ז"ל מיאן בזה, וס"ל דבאמת סמיכה מעליותא היא דגם בכל יום בהתפללו לעצמו ודאי כיון יפה ודייק לקרות שפיר ע"י טורח, ומש"ה לא חש רבי להורידו לפני התיבה. וע"כ לא אמר כשאתה מגיע לנפשנו חכתה, משום דבתפילה טרח ואמר כראוי. אך א"ל, כשאתה מגיע אצל וחכיתי לה, משום דבדרך לימודו דעיקר דעתו על לימוד הפירוש שלמקרא וההלכה היוצאת מהכתוב אז לא טרח לקרוא היטב נגד טבעו ורגילותו, כי לא בקל היה יכול לדבר כן.

ולזה נתכוין מאוד עינינו רש"י ז"ל במה שכתב 'מקרא זה בספר ישעיה', כלומר דמש"ה נקטיה להאיי קרא דשייך ביה למימר לא נמצאת מחרף ומגדף, משא"כ בפסוקי דזמרה לא היה אפשר לומר הכי על רבי חייא, דאז היה קורא יפה ע"י טורח. עד כאן דברי ספר נפש חיה.

ומה שכתב כי לא רחוק שנהגו בימי רבי לומר רננו צדיקים בשבת, יש לסייעו ממה שנזכר בזוה"ק פ' תרומה דף קל"ז ע"ב שהמזמורים שלשבת נתקנו על ידי החברים, דהיינו התנאים, וי"ג שם אנשי כנה"ג. והרחבתי על זה בקונטרס מילי דברכות סימן ו' דף שמ"ט, והוא נדפס בתחילת פסקי מהרי"ץ כרך שני.

שאלה מהקהל: לגבי השאלה למה לא אמר נפשנו חכתה, נראה פשוט מפני שפסוק וחכיתי הוא בנביאים, ופסוק נפשנו חכתה הוא בכתובים, והנביאים קודמים לכתובים בסדר ארבעה ועשרים ספרים כידוע. ולא דאמי למה שכתבו רבוותא טעם שבמוסף ראש השנה מקדימים פסוקי כתובים לפסוקי נביאים.

תשובת מרן שליט"א: אבל הרי טענתו מצד שזה אומרים בתפילה, א"כ שכית טפי.

בכל אופן, לגופו של עניין, יכול להיות שאפשר לתרץ את השאלות האלה, גם אם נגיד כי אלו שאלות.

למשל לגבי שאלתו, למה הוא מביא דוקא את הפסוק וחכיתי ליי? חוץ מן הפשט הפשוט, מי

המשך מהשיעור הקודם לגבי השאלה מדוע הרמב"ם, ובעיקבותיו הטור והש"ע, לא הביאו את הדין 'כל פסוקא דלא פסקיה משה, אנן לא פסקינן ליה, דחיית תירוצי חלק מן האחרונים בעניין זה, וחזוק הכלל שהאיסור הוא רק כאשר קוראים את הפסוק עם הטעמים.

הבאנו בס"ד בשיעור הקודם, את דברי הפוסקים המדברים לגבי הרמב"ם והטור והש"ע, אשר השמיטו את העניין של 'כל פסוקא דלא פסקיה משה, אנן לא פסקינן ליה'. ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם, חוץ מהרב אליהו גוטמאכר שהפך את הקערה על פיה, ואמר שהרמב"ם אכן מתיר זאת. לפי הרמב"ם וסייעתו אין איסור בזה.

ראיתי כי בעל שו"ת ציץ אליעזר [חלק י"ח, סימן ל"ג] דוחה אותו, אבל גם הוא בעצמו כותב כמה דברים תמוהים.

הוא מדבר שם, לגבי מ"ש הרמב"ם בהלכות איסורי ביאה [פ"ב ה"יג] בעניין איסור שפחה חרופה בזה"ל, אל יהי עון זה קל בעיניך מפני שאין בו מלקות מן התורה, שגם זה גורם לַפֶּן לסור מאחרי ה'. שהבן מן השפחה, הוא עבד, ואינו מישראל. ונמצא גורם לזרע הקדש להתחלל, ולהיותם עבדים. הרי אונקלוס המתרגם, פָּלַל בעילת עבד ושפחה, בכלל [דברים כ"ג, י"ח] לא יהיה קדש, ולא תהיה קדשה.

הרמב"ם מסתייע מאונקלוס, אפילו שההלכה אינה כמותו, לא נפסק כך להלכה, אבל סוף סוף אונקלוס מתרגם כך, לא יהיה קדש וגו', לא תהיה קדשה וגו', לא תהי אתתא מבנת ישראל לגבר עבד, ולא יסב גברא מבני ישראל אַתָּא אָמַא. 'קדש' ו'קדשה', לפי אונקלוס, הם עבד ואמה. א"כ תראה כמה שהאיסור הזה הוא חמור. אלו דברי הרמב"ם.

אבל ישנה כאן שאלה. מי שישים לב יראה, כי לכאורה ישנו דבר שאינו מדויק בדברי הרמב"ם. הרמב"ם כותב, 'לא יהיה קדש ולא תהיה קדשה'. וכי כך הוא הפסוק? הרי הפסוק הוא, 'לא תהיה קדשה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל' [דברים כ"ג, י"ח]. הפסוק

מתחיל עם 'קדשה', ואילו הרמב"ם כותב ההיפך, 'לא יהיה קדש'.

הציץ אליעזר אומר, שאיזה חכם אחד כתב בספרו את ההערה הזאת, והציץ אליעזר התפעל מן הדיוק הזה וכתב אליו בזה"ל, מדי דפדפי בדפי הספר, נתקלתי במפתיע בהערת כת"ר על דברי הרמב"ם בפ"ב מהל' איסור"ב הי"ג שכותב בלשון, והרי אונקלוס המתרגם פָּלַל בעילת עבד ושפחה בכלל לא יהיה קדש ולא תהיה קדשה. ושואל כת"ר באות י"ט וז"ל, איני יודע למה שינה רבנו סדר הכתוב עכ"ל. ור"ל דהרי בכתוב נזכר קודם לא תהיה קדשה ואח"כ לא יהיה קדש.

ונתתי תשומת לבי לכך. ועלה בדעתי לתרצה כדלקמן. יש לו תירוץ על כך.

והתירוץ שלו הוא, כי בגלל 'כל פסוקא דלא פסקיה משה וכו', הרמב"ם הפך את הפסוק, בכדי שהדבר לא יהיה אסור. והסיבה שהרמב"ם לא כתב את כל הפסוק, מכיון שהוא רצה לקצר, לכתוב בלי המלים 'מבני ישראל' 'מבנות ישראל', שיהיה מה שפחות מלים. לכן הרמב"ם הפך זאת.

כך הוא כותב, והוא, עפי"ד הגמרא בתענית דף כ"ז ע"ב ומגילה דף כ"ב ע"א דאמרינן כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה. ונראה לומר, שזהו דוקא כשאומר הפסוק על הסדר. אבל אם אומר אותו שלא על הסדר, מותר לפסקו. אם הפכתי את סדר הפסוק, אם קראתי לא לפי הסדר שהוא כתוב בתורה, הדבר מותר.

ובדומה לזה מצינו שכותבים התוס' בגטין דף ו' ע"ב ד"ה א"ר יצחק, לגבי הדין דאין כותבין כתבי הקדש אלא בשרטוט, דאם כותבין שלא כסדרן מותר ע"ש. וכך כותבים גם במנחות דף ל"ב ע"ב בתוס' ד"ה הא מורידין, ומסתמכים על הירושלמי, דאם מהפכים הפסוק ולא כותבים אותו ככתבו מותר בלא שרטוט עיי"ש. הרי אסור לכתוב פסוק בלי שרטוט, אבל אם אתה הופך אותו אז אין איסור. ה"ה בנ"ד, לכן הרמב"ם שינה.

שיצא זה שונה מהלשון שכתוב בתורה, דאז אין כבר ע"ז איסור של כל פסוקא דלא פסקיה משה. וכאמור שאב מקורו לכך מהירושלמי והמכילתא כפי הנוסחא שלפנינו.

לדבריו, הרמב"ם הוא מצויין, שהרי הרמב"ם לא התחיל לומר את כל הפסוק, הרי הפסוק מתחיל 'כי ישאלך בנך וגו', והרמב"ם התחיל 'מה העדות וגו'. איך אתה מתחיל בחצי פסוק? לכן הרמב"ם שינה וכתב 'אותנו'.

והוא מסיים וכותב ב'שולי התשובה', הגם שברמב"ם ובטור ובשו"ע לא נזכר במפורש שפסקו כך להלכה אך כללא דכל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן ליה, אבל נקטו זאת לדבר הפשוט שההלכה היא בכזאת, כל גדולי הפוסקים, ודנו כלל כן בקביעת כללים בכלל זה, זה בכה וזה בכה. יעויין לדוגמא במג"א סי' נ"ט סק"ט, שו"ת חתם סופר חאו"ח סי' י', חיי אדם כלל ה' סעיף ב' ונשמת אדם סק"ב, שו"ת האלף לך שלמה חאו"ח סימן מ"ג, שו"ת מהרש"ם ח"ג סימן שנ"ט, וספר נפש חיה על או"ח סימן נ"א שם יעו"ש.

הן אמנם ראיתי כעת בספר שו"ת ר"א גוטמאכר ז"ל שיצ"ל כעת בחאו"ח סימן נ"ז שסלל לו בזה דרך חדשה, לומר דמתוך זה שלא הובא מזה ברמב"ם וטור וש"ע משמע שנדחה כל זה מהלכה יעו"ש.

אבל יחיד הוא בזה נגד כל גדולי הפוסקים שלא סברו בכזאת.

ולעניינינו אפילו אם נתפוס כן בדעת הרמב"ם, לומר שסבור היה בכזאת שמעצם הדין אין הלכה כן, מכל מקום אין פלא שעל עצמו דקדק אפ"ה להקפיד על זה משום מדת חסידות. וכדמצינו בדומה לזה לעניין טבילת בעל קרי, שפסק שמעצם ההלכה אין לדקדק בזה בזה"ו, ושאלו אותו על כך, והשיב שמימיו לא ביטל אותה אפילו אחת, אלא שלא היה יכול לכתוב בחיבורו כ"א היוצא מן הדין עפ"י ההלכה, וכמובא ברבינו יונה על הרי"ף בברכות דף פ"ג ד"ה כי אתא זעירי ע"ש. וה"נ איפוא כמו"כ.

ולכן שינה איפוא כאן הרמב"ם בה' איסו"ב מסדר הכתוב. משום דאילו היה כותב כסדר הכתוב, היה צריך בגלל הדין של כל פסוקא דלא פסקיה משה, להעתיק גם את המשך הפסוק. דהיינו להמשיך להעתיק גם מ"בנות ישראל" ו"מבני ישראל". והרמב"ם הרי התפאר באיגרותיו על מדת הקיצור שנהג בחיבוריו כידוע. ולכן למען הקיצור שינה בכאן מסדר הכתוב, מפני דאז לא חל ע"ז הכלל של כל פסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן.

וזה נכון. כך הוא משבח את תירוצו.

שאלה מהקהל: אפשר לתרץ כי בגלל שהאיש קדש, אשתו נהיית קדשה. הוא גורם לה.

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד. אבל לעניינינו זה לא משנה. דהיינו, גם אם נסכים לרעיון שאמרת, אבל וכי הרמב"ם מתכוין כאן לכך?

ולפי זה, מיישב הציץ אליעזר דבר נוסף וז"ל, עפ"י הנ"ל שהרמב"ם הקפיד על הכלל של כל פסוקא דלא פסקיה משה, כתבתי במקו"א ליישב נוסחא אחת ברמב"ם בהגדה של פסח שבסוף ה' חמץ ומצה, והיא בשאלת החכם, דבהגדה שלפנינו כתוב בלשון "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה י"י אלהינו אתכם" וכך הוא הרי לשון הכתוב בדברים ו', כ'. ואילו הרמב"ם בני" – הכוונה בנוסח ישן – כתוב במקום אתכם "אותנו". והוא תמוה מדוע שינה מלשון הכתוב.

ואחרים רו"ל – רוצים לומר – שהוא שיבוש ברמב"ם. אבל אני מוצא שבירושלמי פ"י דפסחים הל"ד כתוב בכזאת במקום אתכם "אותנו", וכ"כ בכזאת גם במכילתא פ' בא, ובטח משם שאב הרמב"ם את דבריו לכתוב בלשון "אותנו", וקשה הדבר לשבש בכל המקומות, ומדוע בא השינוי הזה מלשון הכתוב. אבל עפ"י הנ"ל יתיישב שפיר, והוא, מפני דשאלת החכם המתחלת בלשון מה העדות וגו' הוא מאמצע פסוק, דהתחלת הפסוק הוא כי ישאלך בנך לאמור וגו'. ומשום כך כדי שלא יהא זה כמפסיקין פסוק דלא פסקיה משה, שינה הרמב"ם וכתב במקום אתכם "אותנו", כדי

גם לפי שיטת הר"א גוטמאכר שהרמב"ם לא סובר זאת, ואינו פוסק כך, אבל על עצמו הרמב"ם החמיר.

כל הדברים הללו, נראים לי טלאי על גבי טלאי, מההתחלה ועד הסוף. לגבי מה שהוא כותב לקראת הסיום על הר"א גוטמאכר, אכן נכון שזהו חידוש גדול. אבל קשה מאד לבוא ולהגיד, שהרמב"ם הפך את הפסוק, בכדי לקיים את הכלל כל פסוקא דלא פסקיה משה וכו'?

ראשית, הדבר בכלל תמוה, פתאום דוקא בהלכה הזאת הרמב"ם החליט לכתוב כך? מה עם כל ההלכות ברמב"ם? וכי הרמב"ם לא מביא – בכל חלקי ספריו – חצאי פסוקים? לאיפה נעלם שם האיסור, כל פסוקא דלא פסקיה משה וכו'?

והרי למשל באותו הפרק עצמו, הרמב"ם כותב (שם הלכה ה') כך, ואין הקנאי רשאי לפגוע בהן אלא בשעת מעשה כומרי, שנאמר ואת האשה אל קבתה. איך הרמב"ם הביא, חלק קטן מן הפסוק? וכזה נמצא בהמון מקומות בספרי הרמב"ם, רק אני מביא מהפרק הזה בעצמו.

גם שם בהלכה ז' כותב הרמב"ם כך, עון זה, אע"פ שאין בו מיתת ב"ד, אל יהי קל בעיניך, אלא יש בו הפסד שאין בכל העריות כמותו. שהבן מן הערוה, בנו הוא לכל דבר, ובכלל ישראל נחשב, אף על פי שהוא ממזר. והבן מן הכותית, אינו בנו, שנאמר כי יסיר את בנך מאחרי, מסיר אותו מלהיות אחרי י"י. מה עם המשך הפסוק? למה לא הבאת?

אין דבר כזה. ספרי הרמב"ם מלאים בחצאי פסוקים. ועכשיו לפתע פתאום בנ"ד, הרמב"ם נזכר והחליט להחמיר?

ואדרבה, לפי שיטת הציץ אליעזר, הרמב"ם הפך את הפסוק בכדי להינצל מ'כל פסוקא דלא פסקיה משה וכו'. אבל מה יותר גרוע? להגיד חצי פסוק, או להפוך את הפסוק? בודאי שיותר גרוע להפוך. אז איך הרמב"ם הפך את הפסוק, הקדים את הסיפא לרישא, בכדי לא

לכתוב פסוק שלם? נראה שזה יותר חמור. כיצד מותר להפוך? עדיף לא להפוך.

ברם לפי מה שאנחנו אומרים, כי האיסור של כל פסוקא דלא פסקיה משה וכו' הוא רק כאשר אומרים זאת בטעמי המקרא, אזי לא קשה בכלל. כל הש"ס וכל ספרי חז"ל, והרמב"ם ושאר פוסקים, מלאים חצאי פסוקים. כי כפי שאמרנו, האיסור הוא רק כאשר אומרים זאת בטעמים, אבל כאשר אומרים בלי הטעמים, אפשר להגיד חלק מן הפסוק.

כמרכן לגבי מה שהציץ אליעזר מביא מ'אותנו' ו'אתכם', נכון שישנה גירסא כזאת, אי אפשר להכחיש את הדבר, אבל יותר מסתבר שיש לכך סיבה אחרת. אי אפשר להגיד שזהו שיבוש, כי זה נמצא בהרבה נוסחאות. אמנם לא בנוסחאות שלנו התימנים, בנוסחאות המדוייקים שלנו זה לא קיים, אבל עכ"פ ישנה נוסחא כזאת, יש גירסא כזאת אפי' במכילתא ובירושלמי.

כנראה אלה שכתבו זאת, זה לא שהם שכחו את הפסוק, הם ידעו שבפסוק כתוב 'אתכם', אבל הם הבינו שמשה רבינו לא התכוין להגיד שכך מדבר החכם, אלא שהוא מדבר אל הציבור. משה רבינו אומר ומסביר כך כלפי הקהל, אבל בעצם הבן החכם אומר 'אותנו', כי לא מתאים שהבן החכם יגיד כמו הבן הרשע, 'מה העבודה הזאת לכם'.

אם כי, ישנם המתרצים זאת. לפי שיטתנו הדבר מתורץ, כי הכוונה היא שהבן שואל כך, כיון שהוא לא היה במצרים. הוא אומר 'אתכם', כי אתם הייתם במצרים. אבל הראיה שהוא צדיק, ממה שהוא אומר 'מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה י"י אלהינו', רואים שהוא מפרט, רוצה לדעת, ואין לו כוונה ח"ו לפרוק עול כמו הרשע.

אבל כך הם סוברים, הם מעדיפים לומר 'אותנו'. אמנם כפי שאמרנו, לפי הנוסחאות המדוייקות ברמב"ם זה לא נכון, וגם לגבי המכילתא שהביא הצי"א, מי שיראה בס' הגדה שלימה [דף 121] מובא שגם שם ישנה גירסא

שפתח הכתוב בלשון יחיד, וכי ישאלך בנך, היה לו לסיים, אשר צוה ה"א אותך. הרי מוכח מכאן, שאין זה לשון הבן, כי הוא יאמר 'אותנו', אלא לשונו של משה רבינו ע"ה. עד כאן, כפי שהובא בשם הר"ד הופמן, בהגדה שלמה דף קכ"א.

שאלה מהקהל: אולי החילוק יהיה, לגבי הכלל כל פסוקא דלא פסקיה משה וכו', שהאיסור הוא רק בעת קריאת התורה, אבל סתם כך יהיה מותר. כי ידוע, שהתימנים הזקנים עד היום, מדברים ביניהם בחצאי פסוקים מן התורה. וכי חייבים להגיד פסוק שלם?

תשובת מרן שליט"א: כמעט נכון. ההלכה למעשה, שזה לאו דוקא בקריאת התורה, אלא גם כאשר האדם אומר את הפסוק בטעמיו, הוא צריך לגמור אותו עד הסוף. רק אם הוא אומר אותו, כנתינתו מסיני. למשל, אם הוא מתחיל להגיד פסוק, כגון [שמות י"ג, י"ז] וַיְהִי בְשַׁלַּח פְּרַעֲהָ אֶת־הָעָם, אל תעצור כאן, אלא תגמור אותו עד סופו, וְלֹא־נַתַּם אֱלֹהִים דְּרָדָךְ אַרְץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּתֵם הָעָם בְּרֵאתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרַיִמָּה. כנתינתו מסיני. צריכים לדעת זאת.

מישהו שאל אותי, למה אסור? מהו הטעם לכך? התשובה היא, כי בכל טעם ובכל פסוק, ישנם רמזים וסודות. אנחנו לא משערים עד היכן הדברים מגיעים. אבל אי אפשר לומר שרק בקריאת ספר תורה בלבד, כי בגמ' מפורש שאיסור זה הוא גם בלימוד תשב"ר.

אמנם המתקן את הקורא, כגון הרב לתלמידו והחזן לקורא בספר תורה, רשאי לומר בטעמים, שהרי זה כחלק ממה שאומר התלמיד או הקורא בתורה. וזה פשוט.

שאלה מהקהל: בצפון תימן היו אומרים האחד לשני, ה' עמכם, עם שם ה' אפילו.

'אתכם', וגם לגבי מה שהביא מהירושלמי שכתוב 'אותנו', מי שיראה בעין יעקב פסחים, הוא מעתיק את הירושלמי ממנו אבל בכל זאת כותב 'אתכם'.

אסכן, אין בסיס לכל המהלכים האלה.

הדבר פלא עצום. איך מדקדקים כאלה קלושים, מוציאים הסברים כאלה. במלים אחרות, נראה לי כי דבריו מרפסין איגרי. תמוהים מאד. ומה עם כל יתר הפסוקים שבהגדה? החמיר הרמב"ם רק בפסוק הזה? ולהגיד שהרמב"ם משנה? לומר כי בגלל כל פסוקא דלא פסקיה משה וכו' אסור לפסוק את הפסוק, עשה כן. ולומר שהרמב"ם משנה, כביכול זה כן מותר? הרי זה לכאורה יותר גרוע, לשנות את סגנון הפסוק. ותירוץ על קושיית הציץ אליעזר דלעיל, מדוע הקדים הרמב"ם לא יהיה קדש, לפני לא תהיה קדשה, בשיעור הבא בל"נ].

שאלה מהקהל: לא הבנתי לפי הפירוש הרגיל למה משה רבינו לא אמר 'אותנו'?

תשובת מרן שליט"א: כי הוא דיבר כלפי הציבור. כך הם מסבירים.

שאלה מהקהל: ולמה הוא לא כולל את עצמו? תשובת מרן שליט"א: כי הוא ידע שלא יחיה. כתוב שם לפני כן [דברים ו', י"ז] וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ. הוא בעצמו מסביר זאת בהמשך. וכתוב אחרי כן [שם כ"ג], כִּי יִשְׁאָלְךָ בְּנֶךָ מָה לָאָמַר מָה הָעֵדוּת וְגו', כי משה רבינו ידע שהוא כבר לא יהיה בחיים אז.

כדי שהדברים יהיו ברורים, נביא כאן את לשון הספר בית ועד לחכמים [עמ' 17] כי באמת שואל החכם, מה העדות וגו' אשר צוה ה"א אותנו, כאשר הוא במכילתא ובירושלמי טבכמה כת"י עתיקים של-הגדה. ומה שנאמר בתורה, אתכם, אין זה ממש לשון השאלה של-בן, אלא לשונו של משה שאמר לישראל. והכוונה, אתכם ולא אותי, שהרי משה לא יכנס לארץ, ובניו לא ישאלוהו על כך. ועל כרחק צריך אתה לפרש כן, שאם לא כן יקשה, מכיון

תשובת מרן שליט"א: לא ידוע לי. ואתה מתכוין לספרדים העולים לקרוא בספר תורה, שאומרים כך לפני ברכו, והם למדו מהם. אבל עכ"פ הם לא מתכוונים בתורת פסוק. הוא פותח ואומר ה' עמכם, ועונים לו יברכך יי, ומברך על הקריאה בס"ת. כאשר אומרים חלק מן הפסוק, ללא הטעמים, אין צורך לגמור אותו.

שאלה מהקהל: אבל זהו פסוק מן הנביא?

תשובות מרן שליט"א: זהו פסוק במגילת רות (ב', ד'), שזה מן הכתובים. אבל אמנם ישנם כאלה הסוברים כי האיסור הזה כל פסוקא וכו' נאמר גם על פסוקי הכתובים. אפילו שלא משה רבינו כתב זאת, מ"מ כל הפסוקים אסור. וי"א שזה רק בתורה ובנביאים, אבל לא בכתובים. וי"א שזה בכל התנ"ך.

ולהלכה למעשה לדידן, נלע"ד בס"ד שרק בתורה, כפשטות לשון חז"ל.

*

בספר להורות נתן [מועדים, דף רצ"ו] כתב כך, ברם באמת הך דינא דכל פרשה ופסוקא דלא פסקיה משה אנן לא פסקינן, לא הובא כלל ברמב"ם וטור ושו"ע, ורק המג"א [סי' נ"א סק"ט וסי' רפ"ב] הזכירו עיי"ש. ובאמת טעמא בעי שהושמט דין זה בפוסקים, ואף שהובא בגמרא בלי חולק. ומצאתי בשו"ת זכרון יהודה [מהדו"ק או"ח סי' ק"פ] שעמד בזה ולא העלה ישוב עיי"ש.

ויתכן בזה עפ"י המבואר בקידושין [דף ל.]. דלא בקיאינן בפסוקי, וכתב בהגהות ריעב"ץ שם דלפ"ז כללא דכל פסוקא דלא פסקיה משה לא פסקינן לא ידיע שפיר, והכל לפי המנהג עכ"ד. ולפ"ז אשכחנא פתרי דאמאי לא קפדי מלהתחיל באמצע הפסוק, דאנן לא בקיאינן בפסוקי.

הוא אומר, כי כיון שכתוב בגמרא שאיננו בקיאים בפסוק הפסוקים, שהרי 'במערבא פסקי ליה האיי פסוקא לתלתא פסוקי וכו', לכן 'נפל פיתא בבירא', כי אנחנו בלאו הכי לא יודעים את פסוק הפסוקים, אין לנו מסורת נאמנה על כך.

גם לגבי תירוץ זה, נראה לי שאין לו מקום. כי הרי כתוב שם בגמרא שאותו הדבר אנו לא בקיאינן בחסרות ויתירות, כך כתוב בשם רב יוסף. אמנם האשכנזים אכן מתייחסים לכך, ולכן הם בדרך כלל לא מוציאים ספר תורה על טעות חסרות ויתירות, אבל הרמב"ם כותב במפורש לגבי חסרות ויתירות, כי הס"ת הוא פסול. הרמב"ם כן מביא את הדין הזה של חסרות ויתירות, וכותב שהס"ת הוא פסול. זהו מן הדברים המעכבים מצד הדין. גם אנחנו התימנים פוסקים כך, אפילו בזמנינו, לא רק בזמן הרמב"ם שהביא את דין התלמוד.

ישנם כאלה המסבירים, כי מה שכתוב בגמרא 'אמר רב יוסף, אנן לא בקיאינן בחסרות ויתירות, הכוונה בגלל שהוא היה סגי נהור, או בגלל שבניי בבל אינם בקיאים בחסרות ויתירות, אבל בני ארץ ישראל כן היו בקיאים. כך עפ"י הגמ' בכתובות [דף ה' ע"א], כתוב שם השיב פְּבִלִי אַחַד, ור' חייא שמו [תהלים צ"ה, ה'] וַיִּבְּשֶׁת יְדֵי וַיִּצְרוּ, ידו כתיב, והכתיב יצרו. הוא הקשה מפסוק זה, על מה שאמר בַּרְקַקְפָּא, ששמים וארץ עשה ה' ביד אחת וכו'. והשיטה מקובצת שם מפרש ואומר, למה כתוב שהיה 'בבלי'? כי הבבלים אינם בקיאים בחסרות ויתירות. בכל אופן, הרמב"ם כן מביא שבקיאים בחסרות ויתירות. הרמב"ם פוסק זאת להלכה.

ואצלינו התימנים, זאת גם ההלכה למעשה. כידוע, אנחנו מוציאים ספר תורה, על כל חסר ויתר ועיין שלחן ערוך המקוצר סימן קס"ה - הלכות כתיבת ספר תורה, סעיף כ"ז, אפילו שהרמ"א מיקל קצת בדברים האלה, אבל מהרי"ץ כותב בעץ חיים [דף ס"ה ע"א] בזה"ל, וכתב רמ"א, ודוקא משום טעות גמור, אבל משום חסירות ויתירות אין להוציא אחר, שאין ספרי תורה שלנו מדוייקים כל כך שנאמר שהאחר יחיה יותר כשר עכ"ל. והפרי חדש כתב וגם השיירי כנסת הגדולה וז"ל, ואין המנהג כן, אלא אפילו על חסרות ויתרות ודיבוק בעלמא אנו מוציאים אחרת עכ"ל.

שערי יצחק – השיעור השבועי

קורא זאת כפי שאדם קורא את הפסוק בפרשת כי תשא, אתה יכול לומר אותו אפילו שהינך ביחידות. אם אין לך עשרה, אפשר להגיד אותו בטעמים.

לכאורה, השאלה היא, כיצד אנחנו מפסיקים במלה 'ונקה'? הרי זה אמצע הפסוק? הרי הפסוק הוא, נִצַּר חֶסֶד לְאֲלֹפִים נִשָּׂא עֵוֹן וּפְשָׁע וְחַטָּאָה וְנִקְהָ לֹא יִנְקָה וְגו'. איך לא גומרים אז את הפסוק?

האמת היא, כי ישנם כאלה האומרים, אין הכי נמי, אם אתה אומר זאת ביחיד, תגמור את הפסוק ותסיים אותו. כך אומר בעל חסד לאלפים [סי' קל"א סעיף ט"ו], אם בא לאמרם כשמתפלל ביחיד וכו', יאמרם בניגון ובטעמים כקורא בתורה, ויגמור הפסוק כולו ונקה לא ינקה פוקד וגו'. כיון ד'לא פסקינן, צריכים לומר את כל הפסוק. כך גם כותב הכף החיים [בסימן קל"א ס"ק פ"ג], וכן במקור חסד על ספר חסידים [סימן ר"נו]. ועוד.

זאת חוץ מן התירוץ שאמרנו בזמנו, כי כיון שישנה שם אתנחא במלה 'וחטאה', לפי האומרים שאם יש אתנחא אין בעיא, אזי הדבר מתורץ. ולגבי המלה 'ונקה', היא רק תוספת מלה אחת, ועל מלה אחת אין קפידא.

הגרי"ח זצ"ל בספרו רב ברכות [מערכת הוא"ו עמ' פ"א] עמד על השאלה הזאת, וכפי שעוד אחרונים רבים עמדו על שאלה זו, וברצוני להעיר משהו לגבי התירוץ שלו.

הוא כותב בזה"ל, והנה לכאורה י"ל (יש לעיין, או יש לדקדק) איך יכול לומר פסוקי ויעבור, בניגון ובטעמים כקורא בתורה בלתי דרך תפלה ובקשת רחמים, והלא קי"ל כל פסוקא דלא פסקיה מרע"ה לא פסקינן, והיי"ג מידות מסיימים בתיבת 'ונקה', ואין זה סוף פסוק וכו'.

ואמרתי זה לכמה חכמים, ואין משיב. אך יש שרצו לחלק ולומר, הא דלא פסקינן בפסוקא דלא פסקיה מרע"ה, היינו אם א' יפסוק בחצי הפסוק והב' יתחיל מן החצי, דבזה מנכר טפי. אבל אם אחד פוסק בחצי הפסוק ומסיים שם לגמרי שאין אומרים עוד הנשאר בחצי הב' לית

וכן הוא מנהגינו, לפי שאנו מחזיקין ספרי תורה שלנו, מוחזקות בדקדוק, בכל דיני חסיד ויתיר מפי הגבורה. שהם מיוסדות על פי ספר הרמב"ם שהיה במצרים המוגה מספר עזרא הסופר כמו שהעיד הוא עצמו כנזכר בספר אמרי בינה דף נ"ג ע"ב.

ובמקומות אחרים הארכנו כבר על זה. שאלה מהקהל: וכי התשב"ר בתימן לא היו קוראים חצאי פסוקים? הרי היו משחקים ככה? האם לא היו קוראים חצאי פסוקים עם הטעמים, וזה שאחריו היה ממשיך?

תשובת מרן שליט"א: ראשית, הרי ישנם הסוברים כי אם אחד אומר חצי פסוק, והשני אומר את החצי השני, זה ג"כ מותר. הבאנו זאת באחד השיעורים הקודמים. דבר שני, בלאו הכי כתוב בגמרא במפורש, כי התירו לתשב"ר מפני ש'להתלמד עשויין'. לגבי ילדים, הדבר יותר קל.

*

הזמן קצר והמלאכה מרובה, אני רואה שאין מספיק זמן להיכנס לדברים שהם בגדר 'מים שאין להם סוף', אעפ"י שחשבתי כי הם יהיו עיקר השיעור הזה, נדלג עליהם, ונדבר בעזרתנו יתב' רק על נקודה אחת קטנה, בהמשך למה שדיברנו לגבי הפרט דלעיל.

על השיטה הזאת, לפי המהלך הזה, שכאשר אומרים את חצי הפסוק עם הטעמים אז זה אסור, ישנה שאלה שכבר הזכרנו אותה [שיעור מוצש"ק במדבר התשפ"א], הרי מובא בשלחן ערוך סימן תקפ"ה סעיף ה', אין היחיד רשאי לומר שלש עשרה מדות דרך תפלה ובקשת רחמים, דדבר שבקדושה הם.

הרי י"ג מדות, י"י י"א אל רחום וחנון וגו', היחיד לא אומרם, כיון שזה נחשב דבר שבקדושה. כפי שקדיש, דהיינו אמן יהא שמיה רבא וכו', וכן הקדושה, אומרים רק בעשרה, ה"ה קיימא לן גם י"ג מדות, היחיד אינו אומרם.

וממשיך מרן הש"ע וכותב, אבל אם בא לאמרם דרך קריאה בעלמא, אומרם. מסביר המגן אברהם, בניגון ובטעמים. דהיינו, אם אתה

לן בה, דלא מחזי שבא לפסוק הפסוק כאן, אלא כאלו רוצה לקרות חצי פסוק דווקא.

זהו בדיוק ההיפך, מן הסברא שאמרנו מקודם. הם אומרים, כי כיון שמישהו אחר אינו גומר את הפסוק, לכן הדבר מותר.

והנה מלבד דחילוק זה בעצמו אינו מסתבר כ"כ, הנה עוד מצינו בעניין הפסק הפרשה, דלא חילקו בכהאי גוונא ובכל ענין לא פסקינן, וא"כ מנין לנו לחלק בהכי גבי פסוקא ודו"ק.

הוא בעצמו כותב, שהחילוק הזה אינו מסתבר וכו'.

אבל בכל זאת יש לו תירוץ, אולם בדוחק.

כך הוא כותב, והנה נראה ליישב דבר זה בדוחק, והוא, כי גם שהיחיד קורא אותם בטעמים כקורא בתורה, עכ"ז הוא כל מגמתו וכוונת לבו הוא בא לאמרם דרך תפלה ובקשת רחמים, אלא מפני שהם דברים שבקדושה אין ראוי להוציאם מפיו דרך תפלה כי אם כקורא בתורה, ומיהו עיקר כוונתו הוא בדרך בקשת רחמים, דהא הוקבעו כאן בדרך תפילה ובקשת רחמים, ואם היו עשרה היו אומרים אותם להדיא בדרך תפלה ובלא ניגון וטעמים. ולהכי לא קפדינן בזה משום כל פסוקא דלא פסקיה מרע"ה לא פסקינן, דהכא שאני. כן נראה לכאורה ליישב הדבר בס"ד. והשי"ת ברחמיו יראנו נפלאות מתורתו אכי"ר.

שמעתם איזה תירוץ מחוכם? הוא אומר כך, אני אכן רוצה לומר את י"ג מדות בדרך תפילה, אבל הסיבה שאני אומר זאת עם הטעמים, היא מפני שהדבר אסור, לכן אפילו שאני אומר זאת עם הטעמים הדבר מותר.

זהו תירוץ הנראה, כ'תופס את החבל בשני ראשיו'. אנחנו מחפשים היתר, איך אפשר להגיד, ואתה אומר להגיד בטעמים. כי בעצם, אם היינו עשרה, היינו אומרים בדרך תחינה.

קשה לקבל את התירוץ הזה. ורבים אכן אינם מסכימים לכך. כי אם אתה אומר זאת בטעמים, ברצונך אדרבה להוציא מדרך תחינה ותפילה, א"כ חובה לגמור.

לכאורה זאת תמיהה.

האמת היא, כי עלינו התימנים אין שאלה, משום שאנחנו לא עושים זאת אף פעם. אצלנו אם אין עשרה איננו אומרים זאת בטעמים, אלא אומרים מצפ"ץ מצפ"ץ. לא נהוגה אצלנו השיטה הזאת בכלל. אותו הדבר לגבי קדוש קדוש וגו', ביחידות אומרים קדושת וכו'. לא אומרים זאת בטעמים. אולי לגבי קדושה אין כ"כ קושיא, כי התחלת הפסוק [ישעיהו ו', ג'] וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ וְגו'. א"כ ראשית התחלנו מהסיפא, בלי הרישא. וישנם כאלה הסוברים, כי אם זה לא מהתחלת הפסוק, אין בעיא.

ועוד שאני הכא שכתוב זקרא זה אל זה ואמר, היינו כביכול הפסוק אומר דברים שאפשר להגיד. זהו כפי החילוק של השפת אמת בהגדה שלפסח, שהבאנו באחד השיעורים הקודמים.

אבל ברצוני לומר לכם, מה אני חושב כתירוץ העיקרי, בכדי ליישב את השאלה הזאת. למה הדבר מותר? ואולי זאת גם סיבה, למה אבותינו נע"ג לא נהגו לעשות את העניין הזה.

היעב"ץ אומר [בספרו מור וקציעה סימן נ"ט], ובעצם יש לכך כבר מקור בתשובת הרשב"א, כי מה שכתוב להגיד זאת בטעמים, אין הכוונה לטעמים שלנו, אלא לטעמים של בית הספר. דהיינו, ישנם טעמים שאינם כפי שקוראים בס"ת, אלא טעמים שקוראים רק תשב"ר.

בספר שולי המעיל [הלכות קרית שמע וברכותיה, סימן ו' אות ל"ג, דף ק"צ קצ"א] על ספר מעיל קטון למהרי"ץ זיע"א, כתבתי בס"ד על כך, ומי שירצה יראה את הדברים בפנים, ויבין יותר. אבל כעת אביא תחילה את תשובת הרשב"א [סימן ז'] שכתב בזה"ל, שמעתי משמן של גדולי החכמים, שאותה קדושה שביוצר וכו' אם בא לאמרה כקורא במקרא בנעימה, אומר וכו' ע"ש.

והוספתי בס"ד בזה"ל, אמנם היעב"ץ כתב על זה במור וקציעה ז"ל, לכאורה משמע שכוונתו על הטעמים, וכן ביאר בש"ע בפירוש וכו'. וקשיא לי, כיון דעיקר המצוה בק"ש לקרותה

בסגנון אחר, לא בסגנון שקוראים בס"ת אלא טעמים אחרים, אזי לית לן בה.

כאשר הם אמרו לקרוא קדוש קדוש וגו' בטעמים, או לקרוא י"ג מדות בטעמים, לא התכוונו לקרוא בטעמים הרגילים, אלא טעמים אחרים, משהו ממוצע, ואת זה התירו. ולכן אין כאן שאלה מצד 'לא פסקיה משה', כי אכן זה לא כפי שמשה רבינו קרא, אלא משהו אחר שעשו.

היום בזמנינו, לא יודעים את הטעמים האלה, וממילא יוצא כי 'נפל פיתא בבירא'. אין מקור להיתר הזה, לפי האמור.

בכל אופן, השאלה היא מיושבת. אין סתירה. מה שכתבו הפוסקים, אינו סותר את מה שאנו אומרים כי האיסור דוקא בקריאה עם הטעמים, כיון שהם לא התכוונו לומר את ההיתר הזה.

חושבני בס"ד כי זהו התירוץ האמיתי והעיקרי, לגבי השאלה הזאת.

שאלה מהקהל: מה שכתב הרשב"א 'כדרך שהוא קורא אותם בבית הספר', אולי הכוונה כמו שנהוג אצלנו שהתינוקות בבית הספר קוראים בטעמים ממש, אך בלא סלסול הניגון. וכך קוראים גם הגדולים שנים מקרא ואחד תרגום, וכן בתיקון ליל שבועות ובתיקון ליל הושענא רבה וכל כיוצא בזה. וקא משמע לן דבקדושה סגי בהכי. וראיה לזה ממה דנקט הרשב"א עצמו במקום אחר [בחלק א' סימן ז'] כקורא בתורה בנעימה, דמשמע דהיינו בטעמים הידועים בספרים, ולא שיש לתינוקות טעמים אחרים. וכך משמע מדברי מרן בבית יוסף ובשלחן ערוך סימן נ"ט סעיף ג', דבטעמן כדרך שהתינוקות קורין לפני רבן, היינו הטעמים הידועים בספרים.

תשובת מרן שליט"א: יישר חילך. אבל כבר עמדתני על כל זה, ויותר מזה, שם בשולי המעיל, באריכות ובהרחבה. תעייין שם ותרווה צמאונך, כי אין צורך לכפול הדברים.

בטעמיה כדלקמן סימן ס"א סעיף כ"ד, משמע דהכי הוא בכל מקום שאומרים פסוקים תוך התפילה מצותן לאמרן בטעמיהן דוקא [עייין לקמן בשולי המעיל אות כ"ה], א"כ אדרבה אפכא מסתברא, דעדיף שלא לאמרה ביחיד אלא בלי טעמים. ואפשר שכ"ה דעת הפרדס שהביא הרב"י בסמוך, שכתב שקורא הפסוקים בטעמן שהתינוקות קורין לפני רבן ע"כ, דמוכח להדיא דר"ל כדאמרן שלא יקראם בטעמי תורה כדרך קריאתן בס"ת, אלא בטעמן של התינוקות לפני רבן כשלומד עמהם מקרא. שאין קוראין בטעמים הידועים המקובלים, אלא בניגון אחר הנהוג אצלם, עייין בספר מהרי"ל שהיו להם טעמים מיוחדים לתשב"ר, וכתב שהיה נקרא אצלם שטוב"ן טרופ"א [פי' טעמים ביתיים, ועייין להלן] וכו'. ואפשר שגם הרשב"א כיון לכך, תדע שלא הזכיר כלל שם טעמים, אלא נעימה בלבד עכ"ל היעב"ץ.

והעיקר הוא מה שהבאתי שם בשלהי דף קצ"א אחרי שקלא וטריא, שכך גם בתשובת הרשב"א חלק ה' סימן ט' מפורש בזה"ל, אם בא לומר אותן פסוקים של סדר קדושה בנעימה כדרך שהוא קורא אותם בבית הספר, אומרם, שאין זה אלא כקורא בנביא. וכן אמרו בשמו של הראב"ד ז"ל ע"כ.

וע"ע בטור סימן קל"ב בשם רב צמת, סדר קדושה יכול היחיד לאמרן, ובלבד שיאמר אותו בניגון וניקודן וטעמן, כדרך שהתינוקות קורין לפני רבן ע"כ. אם כן נראה דלדידהו סבירא להו דדוקא בנעימה של בית הספר. ואין ברור לנו טיבה יעו"ש.

א"כ מובן, כי ישנה כאן לכאורה טעות. הפוסקים אשר אמרו לקרוא זאת בטעמים, לא התכוונו לטעמים שקוראים בספר תורה, אלא לטעמים שהתינוקות לומדים. היה להם סוג ומין טעמים אחרים, במיוחד ללימוד תשב"ר. ממילא הרווחנו תירוץ לגבי השאלה דלעיל. הכלל 'כל פסוקא דלא פסקיה משה, אנן לא פסקינן ליה', הוא כאשר קוראים זאת כפי שמשה רבינו אמר. אבל אם אתה עושה טעמים

גירסת המלה רבי יצחק נפחא, בפתח תחת האות נו"ן. ברצוני לסיים בהערה, לגבי מה שהובא בחוברת "שערי יצחק" – שיעור מוצש"ק אמור התשפ"א. אקרא לכם, ותגידו לי אם טעיתי. חכמי תימן המשיכו מסורת חכמי התלמוד, כמו שמצינו ר' יוחנן הסנדלר, ר' יצחק נפחא, וכדומה רבים שעסקו במלאכות. ר' יהושע, היה פְּחָמִי. [מרן שליט"א פונה לציבור בשאלה] האם קראתי נכון? תשובת הציבור: כן.

תגובת מרן שליט"א: זכורני כי בישיבה הבחורים האשכנזים היו אומרים, רבי יצחק נפחא. אינני יודע מדוע נפחו את נשמתו...

אבל אם מישהו שם לב, בטעות – מסיבות שלא בהשגחה – נדפס בשיעור הנז"ל [בדף 17] 'נפחא', בחירק תחת האות נו"ן. מי שיראה זאת, הוא ישתומם. מה זה 'נפחא'? היתה לי קצת עגמת נפש מכך, ואמרתי זאת לרב שילה הי"ו.

להפתעתי, הוא הדפיס את כל השיעור מחדש, בכדי לתקן את הטעות הזאת. לא נתכוונתי עד כדי כך, להדפיס מחדש בגלל הטעות הזאת, חשבתי להעיר על כך בשיעור ולהודיע שזאת טעות, ובעז"ה כשייצא הספר 'שערי יצחק' בשלימותו הדבר יהיה מתוקן.

הערת הרב שילה: ה'מנויים לחיים' קיבלו השבוע בדואר את החוברת המתוקנת.

תגובת מרן שליט"א: ברוך ה'. אבל בכל אופן, מי שקיבל את המהדורה היא, שיידע כי זאת טעות. למעשה, בחוברת הנמצאת כעת לפני, הדבר כבר מתוקן. אבל ישנם כאלה, שהגיעה או אולי תגיע אליהם החוברת הקודמת עם הטעות.

א"כ ראשית, יישר כוחו של הרב שילה, שלקח את הדברים לתשומת ליבו, ולא חשך כסף, בכדי לא להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן.

חשבתי לעצמי, כיון שכיום לצערינו המסורת התבלבלה ונאבדה, אולי אנשים יגידו, הנה, 'יש גורסים נפחא'... עם גושפנקא – חותמת של פעולת צדיק ויד מהרי"ץ. שמא יאמרו, כי ישנם הגורסים ככה, ואי אפשר להכחיש שנכתב שם בחוברת כך. לכן צריכים אנחנו להודיע, שזאת טעות מעיקרא. לא היה ולא נברא.

למעשה זהו פסוק מלא, הִנֵּה אָנֹכִי פְּרָאֲתִי חֲרָשׁ [ישעיהו נ"ד, ט"ז], שהתרגום הוא אָנֹכִי פְּרִית נִפְחָא. והוא מובא בהפטרת פרשת נח. אמנם ישנם הגורסים שם 'נפחא', הפ"א בקמץ. אבל היינו הך. זהו נפח בלשה"ק.

זאת בכדי שלא ייצא מכשול ח"ו תחת ידינו, ושלא יהיו בלבולים. כי לצערינו, ישנן כבר הרבה שגיאות הנובעות רק מתוך טעויות דפוס. לא בכוונה.

השם ברוך הוא יזכנו, וימלא כל משאלות ליבנו לטובה, אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

פרטים בטלפון: 050-4140741.